

Mestečko Bánovce

Opis na úrovni archívneho fondu

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference code	SK_1555_10964	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Mestečko Bánovce	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1376 – 1871 (1905)	Časový rozsah
3.1.4.	Level of description	archívny fond	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit of description (quantity, bulk, or size)	2,00 bm (4 kusy listín do roku 1526, 23 kusov listín po roku 1526, 30 úradných kníh, 1 archívna škatuľa účtov a spisov)	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.1.	Name of creator(s)	Mestečko Bánovce	Názov pôvodcu
3.2.2.	Administrative history	Bánovce sa prvý raz spomínajú v darovacej listine kráľa Ondreja II. z roku 1232 synovi Václava ako villa Ben. Asi v druhej polovici 14. storočia sa stali zemepanským mestom pod správou Uhrovského hradu. Rozmach mesta je zreteľný na začiatku 14. storočia, keď boli majetkom Matúša Čáka. Privilégiom kráľa Eudovíta I. Veľkého z 29. 02. 1376 bolo mesto vyňaté z právomoci kastelána Uhrovského hradu a zaradené medzi kráľovské mestá. V roku 1389 ich dal kráľ Žigmund Luxemburský, spolu s Uhrovským hradným panstvom, do zálohy Ctiborovi z Ctiboríc a Beckova. V čase husitských výprav ich dostali do zálohy šľachtici z Košece a Lieskovca a v roku 1434 ich príbuzní z rodu Ludanickovcov, podporovatelia Husitov. Po smrti Tomáša z Ludanic mal Bánovce od roku 1452 znovu v zálohe rod z Košece, ktorým ho kráľ Matej Korvín za spoluprácu s Jiskrom a Bratríkmi v roku 1462 skonfiškoval a daroval svojmu	Dejiny správy pôvodcu

		<p>prívŕzencovi rytierovi Blažejovi Maďarovi. V roku 1466 dostal Bánovce do zálohy (za 2 200 zlatých) rytier Ladislav Podmanický. Kráľ Mateja Korvína listinou zo 7. 01. 1470, za vernosť v službe, povolil Ladislavovi Podmanickému obohnat' hradbami „svoje“ mestečko Bánovce (oppidum) a vybudovať drevený alebo kamenný kaštieľ. Opevnený hrádok (castellum) dali v polovici 15. storočia, nad potokom Radiša, postaviť Ludanickovci. Podmanickovci ho prebudovali na opevnený hradný kaštieľ obkolesený priekopou. V rokoch 1559 – 1570 sa Bánovce opäť dostali pod správu uhrovského hradu so zemepánom Františkom Zaiom (Zay). Od jeho potomkov ich v roku 1594 odkúpili dediční župani Trenčianskej a Liptovskej župy, Illešháziovci (Illésházy). Tento rod vlastnil mesto a bánovské panstvo, ktoré sa oddelilo od Trenčianskeho panstva, do roku 1835. V rokoch 1660 – 1729 dostal mesto do zálohy ostrihomský arcibiskup Juraj Slepčiansky (Szelepcsényi), ktorý ho poručil skalickým jezuitom. V roku 1835 ho odkúpil gróf Juraj Sina (Šimon Sina ho daroval svojej dcére Ifigénii de Castries, druhýkrát vydatej d'Harcourt).</p> <p>Správa mesta</p> <p>Významným medzníkom v dejinách mestskej správy bol mandát kráľa Ľudovíta I. Veľkého z roku 1376, v ktorom prikázal majiteľom Uhroveckého hradu dodržiavať mestské výsady Bánoviec a vyňal mesto spod jeho jurisdikcie. Mesto dostalo tiež právo súdiť menšie previnenia svojich mešťanov a v prípade ťažších sporov sa mali priamo obracať na kráľovského taverníka (tavernikálny súd). Mešťania mohli slobodne užívať svoje role, lúky, pasienky, rybníky a lesy. Mimo obvodu mesta nemohli byť trestaní a väznení a ani v obvode mesta inou osobou bez súdneho pokračovania (Bánovce patrili do právneho okruhu mesta Trnavy). Mesto malo aj patronátne právo nad mestskými kostolmi. Prvá zmienka o Bánovciach ako meste je v listine z roku 1439 (opidum Banowacz). Ďalšími privilégiami boli Bánovce oslobodené od platenia daní (06. 02. 1517), nadobudli právo slobodného obchodovania (12. 07. 1559), ktoré realizovali spolu so zemepánom obchodovaním s liehovými nápojmi, mali právo variť a čapovať pivo a víno a páliť pálenku (02. 04. 1565), konať jarmoky (20. 01. 1500, 08. 02. 1565, 08. 12. 1633, 27. 05. 1712) a vlastnili aj menšie lovecké právo (02. 03. 1568). Medzi základné mestské práva v stredoveku patrila voľba richtára a prisažných. Mestská rada sa riadila ešte aj v 16. storočí vyšším trnavským mestským právom. Uzatvárala a spisomňovala rôzne právne akty občanov, ako kúpnopredajné zmluvy, vydávala svedectvá o pôvode obyvateľov mesta, mala súdnu právomoc (menšie previnenia trestať pokutou a väčšie palicou). V 18. storočí si bánovskí mešťania volili 12 predstaviteľov mestskej rady.</p>	
3.2.3.	Archival history	Privilegiálne listiny, úradné knihy a významnejšie spisy opatroval po stáročia mestský richtár v drevenej alebo kovovej truhlici. Systematicky ich začal ukladať až mestský notár. Historik Richard Marsina uvádza v zázname zo dňa 27. 11. 1951, vyhotovenom pri súpise archívnych	Dejiny archívneho fondu

		dokumentov mesta na Mestskom národnom výbore v Bánovciach nad Bebravou, že starý archív Bánoviec, fragmenty niekdajšieho mestského archívu, sú uložené v dvoch miestnostiach. Časť privilégií bola vo vitrínkach v miestnosti predsedu a časť v miestnosti bývalého zásobovacieho referátu v starej neuzamknutej skrini, spolu so spismi a knihami. Dokumenty neboli zaevidované a nikto nemal prehľad, aký počet a aký druh písomností sa v archíve nachádza. Z tohto dôvodu sa veľká časť dokumentov mesta stratila.	
3.2.4.	Immediate source of acquisition or transfer	Fond Mestečka Bánovce prevzal Okresný archív v Bánovciach nad Bebravou, ktorého kniha prírastkov sa nezachovala. V tomto archíve ostal až do územnej reorganizácie a po zániku okresu Bánovce nad Bebravou v roku 1960.	Spôsoby získavania archívnych prírastkov
3.3.1.	Scope and content	<p>Fond mestečka Bánovce sa člení na štyri oddelenia:</p> <p>I. Oddelenie listín obsahuje výsadné kráľovské listiny a kráľovské mandáty, konfirmačné listiny a župné listiny. Odpisy listín sú pridané k originálom. Pre ich nespornú historickú hodnotu sú v inventári listiny, ktoré sa zachovali iba v odpise, evidované podľa dátumu vydania originálu. Časové rozpätie listín predstavujú roky 1376 – 1791, pod inventárnymi číslami 1 – 27. Okrem signatúry sa uvádza dátum a miesto vydania, regest, forma vyhotovenia, písacia látka, jazyk, rozmery a spôsob spečatenia.</p> <p>II. Oddelenie úradných kníh je rozdelené do štyroch tematických skupín. A. Knihy mestského a nadmestského zákonodárstva reprezentujú na prvom mieste mestské knihy (richtárske knihy) a knihy rozhodnutí panskej stolice. B. Knihy vlastnej správy obsahujú protokoly došlých a odoslaných písomností a rozhodnutia mestskej rady. C. Knihy hospodárske a finančné tvoria najpočetnejšiu skupinu úradných kníh, do ktorej sú včlenené aj daňové knihy a knihy príjmov a výdavkov mesta (tzv. richtárske počty). D. Knihy súdnictva civilného sú zastúpené knihami intabulácií a knihou rozhodnutí súdu richtára a mestskej rady. Pôvodné názvy kníh sa udávajú v zátvorke. Ďalej nasleduje regest, rozpätie rokov, väzba, jazyk, rozmery a počet strán. Časové rozpätie úradných kníh predstavujú záznamy z rokov 1551 – 1905, pod inventárnymi číslami 28 – 57.</p> <p>III. oddelenie spisov obsahuje najviac záznamov. Podobne ako pri listinách, sa uvádza dátum a miesto vydania, regest, jazyk, poradové číslo škatule, ako aj forma vyhotovenia (odpis alebo originál). Spisy majú časové rozpätie rokov 1680 – 1871, pod inventárnymi číslami 58 – 224a.</p> <p>IV. Oddelenie účtov zaznamenáva fragmenty účtov, inventárov a daňových hárkov z rokov 1838</p>	Obsah a rozsah archívneho fondu

		– 1866, pod inventárnymi číslami 225 – 233. Okrem základných údajov, ktoré sa používajú v inventári (inventárne číslo a signatúra), obsahujú ešte poradové číslo účtu, rok vedenia a regist	
3.3.2.	Appraisal, destruction and scheduling information	Dňa 1. júla 1960 časť fondu, spolu s inými písomnosťami, prevzal Okresný archív v Topoľčanoch pod prírastkovým číslom 48. Druhá časť, listiny z vitrín, sa do archívu dostala v roku 1966 (bez zaznamenania v knihe prírastkov). V roku 1981 archív prevzal cechové artikuly, ktoré však napokon neboli zaradené do fondu mestečka (por. č. 953 zo 04. 12. 1981). Fond mestečka doplnili 01. júla 1987 (por. č. 1186) písomnosťami delimitované zo Štátneho oblastného archívu v Nitre.	Vyraďovanie a hodnotenie
3.3.3.	Accruals	Fond je uzavretý a prírastky sa neočakávajú.	Možné prírastky
3.3.4.	System of arrangement	Archívny fond je usporiadaný a sprístupnený inventárom podľa schémy: I. Listiny II. Úradné knihy II. A. Knihy mestského a nadmestského zákonodárstva II. B. Knihy vlastnej správy II. C Knihy hospodárske a finančné II. D Knihy súdnictva civilného III. Spisy IV. Účty	Spôsob usporiadania
3.4.1.	Conditions governing acces	prístupný	Podmienky prístupu
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR	Podmienky vyhotovovania reprodukcií
3.4.3.	Language/scripts of material	latinský, maďarský, nemecký, slovenský	Jazyk/písmo archívnych dokumentov

3.4.4.	Physical characteristics and technical requirements	Fond sa zachoval neúplný, torzovitý, v dobrom fyzickom stave. Tri poškodené listiny a mestská kniha z rokov 1551 – 1719 boli reštaurované v Slovenskom národnom archíve v Bratislave. Ďalšie poškodené listiny, spisy a úradné knihy je potrebné reštaurovať	Fyzický stav a technické požiadavky
3.4.5.	Finding aids	Štátny okresný archív Topoľčany. Helena Šišková: Inventár mestečka Bánovce 1376 – 1871, inventár, Topoľčany 1979, evid. č. 1528 Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany. Mgr. Lucia Macalíková. Mestská kniha mesta Bánovce nad Bebravou (1551 – 1719), katalóg, Topoľčany 2011, evid. č. nemá	Vyhľadávacie pomôcky
3.5.1.	Existence and location of originals	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, pracovisko Archív Topoľčany, Pod kalváriou 2140, 955 01 Topoľčany	Existencia a umiestnenie originálov
3.5.2.	Existence and location of copies	Digitálne kópie vyhotovené v rozsahu 0,86 GB sú umiestnené v Štátnom archíve v Nitre, pracovisko Archív Topoľčany	Existencia a umiestnenie kópií
3.5.3.	Related units of description	Obecný notársky úrad v Bánovciach nad Bebravou 1870 – 1945 (1960) Okresný súd v Bánovciach nad Bebravou (1845) 1872 – 2004 Zbierka obecných kroník „A“. Kroniky mesta Bánovce nad Bebravou A/1, A/83	Súvisiace jednotky opisu
3.5.4.	Publication note	KOSTIN A. N. (Mikuláš Agič). Zo starých Bánoviec. Tlač G. A. Bežo Trnava 1933, 103 strán. UHLÁR, Vlado a kol. Okres Topoľčany historicko-vlastivedná monografia. Vydavateľstvo Obzor 1988. ŠIŠMIŠ, Milan a kol. Bánovce nad Bebravou 1232 – 2002. Vydavateľstvo Osveta, Martin 2002, ISBN 80-8063-095-X. ŠTEFÁNIK, Martin - LUKAČKA, Ján a kol. Lexikón stredovekých miest na Slovensku. Bratislava 2010. ISBN 978-80-89396-11-5.s.13-19, autorka kapitoly Bánovce nad Bebravou HLÁVAČKOVÁ, Miriam, s. 13-18. KRÁLIK, Martin. Bánovce nad Bebravou na starých pohľadniciach. Vydavateľstvo Dajama Bratislava 2012, ISBN 978-80-8136-008-4. www.banovecko.eu/index.php/183-02-08-2016 Historický vývoj Bánoviec nad Bebravou II. časť. Ďalšie informácie nie sú známe	Informácie o publikovaní
3.6.1.	Note	V pomôcke sa používa výlučne názov mesta Bánovce, lebo pomenovanie Bánovce nad	Poznámka

		Bebravou dostalo mesto až od roku 1927. Archívne dokumenty magistrátu mesta a mestského súdnicstva z rokov 1864 a 1867, delimitované zo Štátneho oblastného archívu v Nitre 01. 07. 1987 (1 archívna škatuľa), nie sú doteraz spracované	
3.7.1.	Archivist's note	Opis fondu vyhotovila Mgr. Helena Grežd'ová	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	04. 2017	Dátum vyhotovenia opisu